

Araştırma Makalesi/ Research Article

Öğrenci Hemşirelerin Genel Kliniklerde Konsültasyon-Liezon Psikiyatrisi Hemşireliğine Yönelik Belirledikleri Hemşirelik Tanılarının İncelenmesi

Investigation of Nursing Diagnosis of Student Nurses for Consultation-Liesonal Psychiatric Nursing in General Clinics

Elif Deniz Kaçmaz¹ Pınar Tektaş¹

¹İzmir Bakırçay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 17/11/2022

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 20/04/2023

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Türkiye, Published online: 15/10/2023

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, öğrenci hemşirelerin psikiyatri hemşireliği uygulaması kapsamında genel kliniklerde bakım verdikleri hastalara ilişkin belirledikleri hemşirelik tanıların incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Retrospektif tanımlayıcı tipte gerçekleştirilen bu araştırmanın evrenini bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik bölümü 2021-2022 eğitim öğretim döneminde, psikiyatri hemşireliği uygulaması dersini alan 75 öğrenci, örnekleme ise uygulama sonunda bakım planı dosyası teslim eden 72 öğrenci oluşturmuştur. Veriler, öğrencilerin uygulama dersi sonunda teslim ettikleri bakım planları incelenerek toplanmıştır. Hemşirelik tanıları, Gordon'un Fonksiyonel Sağlık Örüntülerine göre sınıflandırılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmada Gordon'un Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri'ne göre "2015-2017 Kuzey Amerika Hemşirelik Tanıları Birliği (NANDA) hemşirelik tanıları incelendiğinde, 11 örüntüde 49 farklı olmak üzere toplam 495 hemşirelik tanısı saptanmıştır. Gordon'un Fonksiyonel Sağlık Örüntülerine göre, öğrencilerin %20.4'ü "beslenme-metabolik durum", %19.6'sı "kendini algılama" ve %13.7'si "bilişsel algılama" alanlarında tanı belirlemiştir. Öğrencilerin "inanç ve değerler" alanında hiç tanı belirlemediği saptanmıştır. Öğrencilerin, belirledikleri en yaygın NANDA hemşirelik tanıların, enfeksiyon riski (%10.3), uyku örüntüsünde bozulma (%8.7), akut ağrı (%8.7), anksiyete (%8.5), düşme riski (%7.7) olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Öğrencilerin sıklıkla belirledikleri tanıların bakım verdikleri bireyin fizyolojik alanına ilişkin olduğu, bütüncül hemşirelik bakımı sağlayacak yeterlikte tanı belirleyemedikleri saptanmıştır. Psikiyatri hemşireliği uygulaması kapsamında konsültasyon ve liezon psikiyatrisi uygulaması yapan öğrencilerin hastaları bütüncül değerlendirebilmeleri açısından vaka çalışmalarının artırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Öğrenci hemşire, konsültasyon-liezon psikiyatri hemşireliği uygulaması, hemşirelik tanısı, hemşirelik süreci

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to examine the nursing diagnoses determined by student nurses in the patients they care for in general clinics within the scope of psychiatric nursing practice.

Methods: The universe of this retrospective descriptive study consisted of 75 students who took the psychiatric nursing practice course of a state university, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing in the 2021-2022 academic year, and the sample consisted of 72 students who submitted a care plan file at the end of the practice. The data were collected by examining the care plans submitted by the students at the end of the practice course. Nursing diagnoses were classified according to Gordon's Functional Health Patterns. Descriptive statistics were used in the analysis of the data.

Results: In the study, according to Gordon's Functional Health Patterns, "When the 2015-2017 North American Nursing Diagnosis Association (NANDA) nursing diagnoses were examined, a total of 495 nursing diagnoses were found, 49 different in 11 patterns. According to Gordon's Functional Health Patterns, 20.4% of students identified diagnoses in "nutrition-metabolic state", 19.6% in "self-perception" and 13.7% in "cognitive perception". It was determined that the students did not identify any diagnosis in the field of "beliefs and values". The most common NANDA nursing diagnoses made by the students were infection risk (10.3%), disruption in sleep patterns (8.7%), acute pain (8.7%), anxiety (8.5%), and risk of falling (7.7%).

Conclusion: It was determined that the diagnoses that the students frequently determined were related to the physiological field of the individual they care for, and they could not identify a diagnosis sufficient to provide holistic nursing care. It is thought that it would be beneficial to increase case studies in order for students who do consultation and liaison psychiatry to evaluate patients holistically within the scope of psychiatric nursing practice.

Keywords: Nursing student, consultation-liaison psychiatric nursing practice, nursing diagnosis, nursing process

ORCID IDs of the authors: EDK: 0000-0001-7630-3532; PT: 0000-0002-0694-2782

Sorumlu yazar/Corresponding author: Arş. Gör. Dr. Elif Deniz Kaçmaz

İzmir Bakırçay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, TÜRKİYE

e-posta/e-mail: deniz.kacmaz@bakircay.edu.tr

Atf/Citation: Kaçmaz ED, Tektaş P. (2023). Öğrenci hemşirelerin genel kliniklerde konsültasyon-liezon psikiyatrisi hemşireliğine yönelik belirledikleri hemşirelik tanıların incelenmesi. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 6(3), 665-672. DOI: 10.38108/ouhcd.1205221

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Hemşirelik mesleğine bilimsel ve planlı yaklaşım ancak hemşirelik süreci kullanılarak sağlanabilir. Hemşirelik süreci, hemşirelik için ortak bir dil sağlamanın yanında, hemşirelere her yaşta bireye, aileye ve topluma özgü bakım olanağı da sağlamaktadır (Doenges ve ark., 2019; Karadakovan ve Yeşilbalkan, 2004; Sabancıoğulları ve ark., 2011). Hemşirelik süreci; veri toplama, hemşirelik tanısını belirleme, planlanma, uygulama ve değerlendirme basamaklarından oluşur. Her basamağın başarılı tamamlanması kendinden önce gelen aşamanın doğru yapılıp yapılmaması ile ilişkilidir (Güner ve Terakye, 2000; Karadakovan ve Yeşilbalkan, 2004). Hemşirelik süreci, eleştirel düşünme ve bakım becerilerini birleştiren dinamik bir problem çözme süreci yaratır (Doenges ve ark., 2019). Türkiye’de hemşirelik lisans eğitimi veren kurumların neredeyse tamamında, hemşirelik süreci ve bakım planı uygulamaları öğretilmekte ve kullanılmaktadır (Güner ve Terakye, 2000; Uysal ve ark., 2016). Hemşirelik süreci, öğrencilere bakım sırasında yol gösteren, sistematik ve bireyselleştirilmiş bir araç olarak kullanılmaktadır (Hong ve ark., 2015).

Verilerin gerçekçi ve nesnel toplanması, doğru şekilde analiz ve sentezinin tamamlanması sonucu bireye uygun hemşirelik tanısı saptanmaktadır. Hemşirelik sürecinin ikinci basamağı olan hemşirelik tanısı belirleme hemşirelik sürecinin en önemli basamaklarından biridir (Bağrıaçık ve Bostanoğlu, 2022; Birol, 2002; Karadakovan ve Yeşilbalkan, 2004; Keski ve Karadağ, 2010). Hemşirelik tanısını doğru belirlemek, hemşirelik sürecinde kritik bir adımdır (Hong ve ark., 2015). Hemşirelik tanısının doğru ve eksiksiz belirlenmesi bakımın planlama, uygulama ve değerlendirme basamaklarında doğru adımların atılması açısından oldukça önemlidir ve tüm bakım sonuçlarını etkilemektedir (Bağrıaçık ve Bostanoğlu, 2022; Özer ve Kuzu, 2006; Güner ve Terakye, 2000; Keski ve Karadağ, 2010). Hemşirelik tanısı, hemşirenin bağımsız eylemlerine odaklandığı için, mesleki olarak profesyonelleşme de önemli bir unsurdur (Hong ve ark., 2015).

Hemşirelik kuramcısı Gordon tarafından 1982’de geliştirilen Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri (FSÖ) Modeli, veri toplamayı standardize eden, hemşirelik tanısı saptamayı kolaylaştıran, bireylerin gereksinimlerini on bir fonksiyonel alanda açıklayan bir modeldir ve hemşireye bakım verilen bireyi bütüncül değerlendirme olanağı sağlamaktadır (Gordon, 2004). Genel hastanede,

hastaların tıbbi tedavi ve bakımlarına ek olarak, psikososyal bakımlarının sağlanması da önemlidir. Bütüncül bakımın sağlanması, bakımın niteliğini olumlu yönde etkilemektedir (Kocaman, 2006). KLP hemşireliği; fiziksel hastalığı nedeniyle hastaneye yatan bireylerin ve ailelerin, ruhsal ve psikososyal sorunlarını tanımlayan, tedavi ve bakımında rol alan bir uzmanlık alanıdır (Kocaman, 2005). Genel tıbbi hastalığı olan bireylerde, psikososyal sorunlar yaygın olarak ortaya çıkmaktadır. Ruhsal hastalık komorbiditesi, mortalite ve morbidite oranını arttırmaktadır (Stein ve ark., 2019). Genel kliniklerde çalışan hemşirelerle yürütülen bir araştırmada, hemşirelerin ruhsal sıkıntıları olan hastaya bakım verirken zorlandıkları saptanmıştır (Yıldırım ve ark., 2019). Özellikle depresyon ve anksiyete belirtilerinde KLP hizmetlerinin yararlı olduğu belirtilmektedir (Stein ve ark., 2019).

Hastalık durumlarında hastalarda genellikle; üzüntü, endişe, öfke, çaresizlik, ümitsizlik, utanç, suçluluk, yetersizlik, içe kapanma, aile ve iş yaşantısına ilişkin rol kaybı, öz güvende azalma, bağımlı olma endişesi, sosyal izolasyon, ölüm korkusu gibi tepkiler görülebilmektedir (Akdemir ve ark., 2011). Bu tepkiler hastanın tedaviye uyumsuzluğuna neden olabilmekte; hastalığın ortaya çıkışını, gidişini, şiddetini etkilemektedir. Dolayısıyla hastanın hastanede kalış süresi uzamakta (Briskman ve ark., 2012), olumsuz hasta sonuçları ortaya çıkmakta, yaşam kalitesi düşmekte, mortalite ve morbidite olumsuz etkilenmektedir (Wu ve Kling, 2016). Hastayı bütüncül olarak değerlendirmek ve erken dönemde bu tür psikososyal tepkileri belirlemek bu sorunları engellemede önemli olup bu tepkileri tanımlayabilmek psikososyal bakım becerisi gerektirmektedir. Hemşirelik eğitiminin amaçlarından biri de öğrencilerin bu becerilerini geliştirmektir.

Hemşirelik eğitiminin her aşamasında hemşirelik süreci kullanılmaktadır. Ancak klinik uygulamalarda öğrenci hemşirelerin hemşirelik sürecini kullanma ve bu doğrultuda bakım verme becerisinin istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir (Özer ve Kuzu, 2006; Güner ve Terakye, 2000; Keski ve Karadağ, 2010). Yapılan bir çalışmada, öğrencilerin belirledikleri tanıların fizyolojik alanla ilişkili olduğu, bütüncül hemşirelik bakımı sunabilecek şekilde veri analizi yapamadıkları saptanmıştır (Erden ve ark., 2018). Hemşirelik öğrencilerinin, hemşirelik sürecini kullanırken, uygun hemşirelik tanısı koymakta

zorlandıkları, eğitime ihtiyaç duydukları belirtilmektedir (Hong ve ark., 2015). Bu araştırma da KLP hemşireliği kapsamında klinik uygulamada, öğrencilerin hastayı biyo-psiko-sosyal olarak tanılama ve değerlendirme durumlarının belirlenmesi için bir fırsat olarak düşünülmüştür. Yeni mezun hemşirelerin daha çok genel kliniklerde çalışmaya başladıkları düşünüldüğünde, fiziksel hastalığı olan bireylere psikososyal bakım verme becerisinin geliştirilmesi açısından öğrencilerin tanı belirleme durumlarının belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, öğrenci hemşirelerin psikiyatri hemşireliği uygulamasında belirledikleri hemşirelik tanılarını incelemektir.

Araştırma Sorusu

1. Psikiyatri hemşireliği uygulaması kapsamında öğrenci hemşirelerin genel kliniklerde belirledikleri hemşirelik tanıları nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Şekli

Araştırma, retrospektif, tanımlayıcı tipte gerçekleştirilmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik lisans programına kayıtlı, 2021-2022 öğretim yılı bahar döneminde Psikiyatri Hemşireliği Uygulaması dersi kapsamında bir devlet hastanesinde uygulamaya çıkan üçüncü sınıf öğrencileri (N=75) oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiştir ve uygulama kapsamında bakım planı hazırlayıp, uygulama dosyasını teslim eden tüm öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir (n=72). Bir öğrenci, uygulamaya devam etmemesi nedeniyle dersi tamamlayamamıştır, iki öğrenci ise uygulama sonunda dosya teslim etmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla “Bakım Planı Dosyası Kayıt Formu” ve “Öğrenci Tanı Belirleme Formu” kullanılmıştır.

Bakım Planı Dosyası Kayıt Formu: Bu form, öğrenci hemşirelerin, cinsiyeti, uygulamaya çıktığı servisi (2 soru), öğrenci hemşirenin bakım verdiği hastanın cinsiyeti, yaşı (2 soru) kapsayan toplam 4 sorudan oluşmaktadır.

Öğrenci Tanı Belirleme Formu: Öğrencilerin, Gordon’un Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri’ne göre saptadıkları hemşirelik tanılarının araştırması tarafından kaydedildiği bir formdur.

Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırmanın verileri, öğrencilerin Psikiyatri Hemşireliği Uygulaması dersi kapsamında hazırladıkları bakım planı dosyalarının incelenmesiyle elde edilmiştir. Bu araştırmaya dahil edilen öğrencilerin uygulamaya çıktığı kurumda, yataklı psikiyatri kliniğinin olmaması nedeniyle öğrenciler Psikiyatri Hemşireliği Uygulaması Dersi kapsamında bir devlet hastanesinin genel yataklı servislerinde uygulama yapmışlardır. Bu uygulama Psikiyatri Hemşireliğinin bir üst uzmanlık dalı olan konsültasyon liyezon psikiyatrisi (KLP) hemşireliği olarak değerlendirilmektedir. Öğrenciler, psikiyatri hemşireliği uygulaması dersi kapsamında, hastanedeki yataklı servislerde (dahiliye, göğüs hastalıkları, kadın doğum, ortopedi, genel cerrahi, kulak burun boğaz ve göz, beyin cerrahisi, nöroloji, kardiyoloji, kalp damar cerrahisi, kemoterapi, hemodiyaliz) uygulama yapmıştır. Psikiyatri hemşireliği uygulamasına çıkmadan önce öğrencilere, hastalara konsültasyon-liyezon psikiyatrisi (KLP) hemşireliği kapsamında bakım vermeleri beklendiği bildirilmiştir. Psikiyatri Hemşireliği Uygulaması dersi kapsamında öğrenciler, haftada bir gün olmak üzere, sekizinci hafta da farklı bir kliniğe geçiş yaparak, toplam 14 haftalık sürede iki rotasyon şeklinde uygulama yapmışlardır. Öğretim elemanları tarafından her hafta öğrencilerin hazırladığı hemşirelik bakım planlarıyla ilgili öğrencilere geri bildirim verilmiştir. Uygulama sonunda, öğrenciler hazırladıkları bakım planlarından bir tanesini öğretim elemanlarına teslim etmişlerdir ve bu bakım planı araştırmada veri olarak incelenmiştir. Teslim edilen hemşirelik bakım planlarında öğrencilerin belirlediği hemşirelik tanıları, Gordon’un Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri’ne göre incelenmiş ve gruplandırılmıştır. Araştırmaya yalnızca doğru saptanan hemşirelik tanıları dahil edilmiştir.

Verilerin analizi

Araştırma verilerinin analizinde Statistical Package for Social Science (SPSS) 22.0 paket programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı verilerin değerlendirilmesinde sayı-yüzde dağılımları yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin %70.8’i kadındır. Öğrencilerin Psikiyatri Hemşireliği Uygulaması dersi kapsamında uygulamaya çıktıkları klinikler Tablo 1’de yer almaktadır. Öğrencilerin bakım planı teslim ettikleri klinikler incelendiğinde, %13.9’unun ortopedi, %12.5’unun

KBB-Göz, %12.5'unun kardiyoloji, %12.5'unun kalp damar, %11.1'inin dahiliye kliniği olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin psikiyatri hemşireliği uygulaması dersi kapsamında uygulama yaptıkları klinikler

Klinikler	n	%
Ortopedi	10	13.9
KBB-Göz	9	12.5
Kardiyoloji	9	12.5
Kalp damar	9	12.5
Dahiliye	8	11.1
Genel cerrahi	5	6.9
Nöroloji	5	6.9
Hemodiyaliz	5	6.9
Göğüs hastalıkları	4	5.6
Beyin cerrahisi	4	5.6
Kemoterapi	3	4.2
Kadın doğum	1	1.4
Toplam	72	100

Öğrencilerin hazırladıkları bakım planları incelendiğinde, bakım verilen hastaların %51.4'ünün kadın olduğu ve yaş ortalamasının 56.14 ± 16.59 olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin psikiyatri hemşireliği uygulaması kapsamında genel kliniklerde belirledikleri 49 farklı NANDA hemşirelik tanısı Tablo 2'de yer almaktadır. Araştırmada Gordon'un FSÖ modeline göre NANDA hemşirelik tanıları incelendiğinde, 11 örnekte toplam 495 hemşirelik tanısı kayıt edilmiştir. Gordon'un fonksiyonel sağlık örüntülerine göre, öğrencilerin %20.4'ü "beslenme-metabolik durum", %19.6'si "kendini algılama" ve %13.7'si "bilişsel algılama" alanlarında tanı belirlemiştir. Öğrencilerin "inanç ve değerler" alanında hiç tanı belirlemediği %1.2'sinin "cinsellik örüntüleri" alanında tanı belirledikleri saptanmıştır. Öğrencilerin en sık belirlediği tanıların, enfeksiyon riski (%10.3), akut ağrı (%8.7), uyku örüntüsünde rahatsızlık (%8.7), anksiyete (%8.5) ve düşme riski (%7.7) olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin en az belirledikleri tanıların, cerrahi sonrası iyileşmede gecikme, enfeksiyon bulaştırma riski, kronik keder ve savunucu baş etme (%0.2) olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin psikiyatri hemşireliği uygulaması kapsamında belirledikleri hemşirelik tanıları

Gordon'un Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri Altında Gruplanmış Hemşirelik Tanıları	n	%
1. Sağlığı algılama-sağlığın yönetimi		
Düşme riski	38	7.7
Sağlığı yönetmede etkisizlik	8	1.6
Travma riski	5	1.0
Cerrahi sonrası iyileşmede gecikme	1	0.2
2. Beslenme-metabolik durum		
Enfeksiyon riski	51	10.3
Beslenmede dengesizlik	14	2.8
Kan glikozunda değişkenlik riski	13	2.6
Deri bütünlüğünde bozulma	8	1.6
Doku bütünlüğünde bozulma	5	1.0
Oral mukoz membranda bozulma	4	0.8
Sıvı volüm eksikliği	3	0.6
Sıvı volüm fazlalığı	2	0.4
Enfeksiyon bulaştırma riski	1	0.2
3. Boşaltım biçimi		
Kronik fonksiyonel konstipasyon	5	1.0
Üriner boşaltımda bozulma	2	0.4
4. Aktivite-egzersiz biçimi		
Aktivite intoleransı	17	3.4
Öz bakım eksikliği	13	2.6
Etkisiz solunum örüntüsü	10	2.0
Fiziksel mobilitede bozulma	10	2.0
Kanama riski	7	1.4
Kardiyak out-putta azalma	2	0.4
Aktivite planlamada etkisizlik	2	0.4
5. Uyku-dinlenme biçimi		
Uyku örüntüsünde rahatsızlık	43	8.7
6. Bilişsel algılama biçimi		
Akut ağrı	43	8.7
Konforda bozulma	12	2.4
Bilgi eksikliği	10	2.0
Bellekte bozulma	3	0.6
7. Kendini algılama biçimi		
Anksiyete	42	8.5
Yorgunluk	12	2.4
Benlik saygısında rahatsızlık	10	2.0
Güçsüzlük	8	1.6
Korku	8	1.6
Beden imgesinde rahatsızlık	7	1.4
Ölüm anksiyetesi	6	1.2
Ümitsizlik	4	0.8
8. Rol ilişkisi biçimi		
Aile içi süreçlerin devamlılığında bozulma	5	1.0
İletişimde bozulma	5	1.0
Rol performansında etkisizlik	5	1.0
Sosyal etkileşimde bozulma	5	1.0
Ebeveynlikte yetersizlik	4	0.8
Sosyal izolasyon	4	0.8
Yalnızlık riski	3	0.6
Kronik keder	1	0.2
9. Cinsellik ve üreme		
Cinsellik örüntülerinde etkisizlik	6	1.2
10. Baş etme biçimi		
Etkisiz baş etme	18	3.6
Stres yüklenmesi	5	1.0
Bakım verici rolünde zorlanma	2	0.4
Aile baş etmesinde yetersizlik	2	0.4
Savunucu baş etme	1	0.2
11. İnanç ve değerler		
-	-	-
Toplam	495	100

Tartışma

Öğrenci hemşirelerin psikiyatri hemşireliği uygulamasında genel kliniklerde belirledikleri hemşirelik tanımlarını incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada, öğrencilerin hastalara bütüncül bakım verme durumları incelenmiştir.

Hemşirelik mesleğinin bilimsel temellerini oluşturan en önemli unsur hemşirelik sürecidir. Planlı ve sistematik bakım vermenin yolu, hemşirelik süreci kullanımından geçmektedir (Basit 2020). Hemşirelik bakım uygulamalarında, hemşirelik sürecinin kullanımı, bakımın etkisini arttırmakta, kanıta dayalı uygulamaların gerçekleştirilmesine olanak vermektedir (Leslie, 2018). Hemşirelik sürecinin ikinci basamağı olan hemşirelik tanısı koymak, mesleği görünür kılmaktadır (Bölükbaş ve ark., 2020). Bu sebeple, bugünün öğrencileri yarının hemşireleri olarak, öğrencilerin hemşirelik tanısı belirleyebilmeleri önemlidir. Genel kliniklerde yatan hastalara yönelik psikososyal bakım verebilmek için, hastaların yaşadıkları zorlukların, hastalığa yönelik tepkilerinin ve baş etme becerilerinin değerlendirilmesi gerekmektedir (Kocaman, 2006). Hastalara, bütüncül bakım verebilmek için öncelikle hemşirelik tanımlarının doğru belirlenmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada öğrencilerin topladıkları verilerin sistematik bir incelemesini yapmak için belirledikleri tanımlar FSÖ modeline göre sınıflandırılmıştır. Hemşirelik eğitim ve uygulamalarında tüm dünyada NANDA tarafından belirlenen hemşirelik tanımları kullanılmaktadır (Erdemir ve Türk, 2021). Ülkemizde de hemşirelik eğitiminde hemşirelik süreci öğretilmekte, klinik uygulamalarda da öğrencilerin hemşirelik tanımlarını kullanmaları beklenmektedir (Olğun ve Türk, 2022). Yapılan bir çalışmada, öğrenci hemşirelerin hemşirelik sürecinde en çok hemşirelik tanısı belirlemede sorun yaşadıkları saptanmıştır (Dalcalı, 2021).

Araştırmada, Gordon'un FSÖ modeline göre, öğrencilerin %20.4'ü "beslenme-metabolik durum", %19.6'si "kendini algılama" ve %13.7'si "bilişsel algılama" alanlarında tanı belirlemiştir. Öğrencilerin "inanç ve değerler" alanında hiç tanı belirlemediği %1.2'sinin "cinsellik örüntüleri" alanında tanı belirledikleri saptanmıştır. Literatürde hemşirelik öğrencilerinin bakım planlarının incelendiği çalışmalarda; öğrencilerin "beslenme-metabolik durum", "eliminasyon", "sağlığı algılama" ve "aktivite egzersiz" alanlarında yer alan tanımları daha çok koydukları saptanmıştır (Olğun ve

Türk, 2022; Aydın ve Yılmaz, 2022; Efil 2020; Uysal ve ark., 2016; Aydın ve Akansel, 2013; Özer ve Kuzu, 2006). Benzer şekilde araştırmamızda en sık tanı konulan alanın "beslenme-metabolik durum" alanı olsa da sonrasında en sık tanı konulan alanların "kendini algılama" ve "bilişsel algılama" alanları olduğu görülmektedir. Öğrencilerin hastalarını KLP hemşireliği uygulaması kapsamında değerlendirmesi ve bu yönde veri toplaması bunun nedeni olarak açıklanabilir.

Az sayıda da olsa, öğrencilerin bütüncül bakım verme çabaları umut vericidir. Öğrenciler en az "cinsellik ve üreme" alanında tanı koymuş olup, "İnanç ve değerler" alanında tanı belirleyen öğrenci olmamıştır. Bu bulgu literatürdeki bazı araştırmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir (Aydın ve Yılmaz, 2022; Özer ve Kuzu, 2006; Taşdemir ve Kızılkaya, 2013; Uysal ve ark., 2016). Bu çalışmanın sonuçları ve literatürdeki diğer çalışma sonuçları göz önüne alındığında, öğrencilerin bu alanlarda veri toplamaktan kaçındıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin, uygulama yaptıkları kliniklerinde en yaygın koydukları NANDA hemşirelik tanımları, "enfeksiyon riski (%10.3), uyku örüntüsünde bozulma (%8.7), akut ağrı (%8.7), anksiyete (%8.5), düşme riski (%7.7)" olarak belirlenmiştir. Olğun ve Türk'ün (2022) intörn öğrencilerin hemşirelik tanısı belirleme becerilerini inceledikleri çalışmada, öğrencilerin en çok "akut ağrı (%8.2), uyku örüntüsünde rahatsızlık (%5.6) ve enfeksiyon riski (%5.4)" tanımlarını kullandıkları saptanmıştır (Olğun ve Türk, 2022). Aydın ve Yılmaz (2022)'ın klinik uygulamalarda öğrencilerin ortopedi hastalarında belirledikleri hemşirelik tanımlarını inceledikleri çalışmada, öğrencilerin en sık "enfeksiyon riski (%61.4), akut ağrı (%59.6) ve anksiyete (%35)" tanımlarını belirledikleri saptanmıştır (Aydın ve Yılmaz, 2022). Yıldırım Keskin ve arkadaşlarının (2021) hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin verilen vaka ile ilgili hemşirelik tanımlarını belirleyebilme becerilerini inceledikleri çalışmada, öğrencilerin en çok "kronik ağrı (%65.5), beslenmede dengesizlik (%52.7), doku bütünlüğünde bozulma (47.3), deri bütünlüğünde bozulma riski (%40) ve enfeksiyon riski (%38.2)" tanımlarını belirledikleri saptanmıştır (Keskin ve ark., 2021). Efil'in (2020) İç Hastalıkları Hemşireliği dersi klinik uygulamasında öğrencilerin hazırladıkları bakım planlarını incelediği çalışmasında, öğrencilerin en çok "aktivite intoleransı (%65.4), akut ağrı (%54.9), uyku örüntüsünde bozulma (%51.6)" tanımlarını belirledikleri saptanmıştır (Efil, 2020). Bölükbaş ve

arkadaşlarının Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği uygulama dosyalarını inceledikleri araştırmada, öğrencilerin en çok “akut ağrı (%25.9), enfeksiyon riski (%18.5), anksiyete (%9.7)” tanıları belirledikleri saptanmıştır (Bölükbaş ve ark., 2020). Erden ve arkadaşlarının (2018) öğrencilerin cerrahi hastalıkları hemşireliği dersi uygulamasındaki tanı belirleme düzeylerini inceledikleri araştırmada, öğrencilerin en sık “enfeksiyon riski (%71.1), ağrı (%66.8), anksiyete (%41.1), deri bütünlüğünde bozulma (%32.3) ve uyku düzeninde bozulma (%31.2)” tanıları belirledikleri saptanmıştır (Erden ve ark., 2018). Uysal ve arkadaşlarının (2016) hemşirelik ikinci sınıf öğrencilerinin bakım planlarındaki hemşirelik tanıları inceledikleri araştırmada, öğrencilerin en çok “enfeksiyon riski (%10), uyku örüntüsünde rahatsızlık (%8.4), akut ağrı (%6.6), anksiyete (%5.24)” tanıları belirledikleri saptanmıştır (Uysal ve ark., 2016). Taşdemir ve Kızılkaya (2013)’nin ruh sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersi klinik uygulamasında son sınıf öğrencilerinin belirlediği hemşirelik tanıları inceledikleri çalışmada, KLP kliniklerinde en sık “enfeksiyon riski (%34.5), uyku örüntüsünde değişim (%33.3), anksiyete (%25), aktivite intoleransı (%20.2)” tanıların saptandığını belirtmişlerdir (Taşdemir ve Kızılkaya, 2013). Aydın ve Akansel (2013)’in hemşirelik öğrencilerinin bakım planlarında belirledikleri hemşirelik tanıları inceledikleri araştırmada, öğrencilerin en çok “enfeksiyon riski (%14.5, akut ağrı (%12.7), aktivite intoleransı (%8.4), anksiyete (%8.2)” tanıları saptadığı belirtilmiştir (Aydın ve Akansel, 2013). Bu araştırmada literatüre benzer şekilde öğrencilerin kullandığı hemşirelik tanıların, bakım verdikleri bireyin fizyolojik boyutuna ilişkin olduğu, psikososyal boyuta ilişkin tanıların sıklığının daha az olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde, tüm sınıf düzeylerinde öğrenci hemşirelerin, hemşireliğin pek çok alanında tanı belirleme becerilerinin değerlendirildiği görülmektedir (Olğun ve Türk, 2022; Aydın ve Yılmaz, 2022; Keskin ve ark., 2021; Efil, 2020; Bölükbaş ve ark., 2020; Erden ve ark., 2018; Uysal ve ark., 2016; Taşdemir ve Kızılkaya, 2013, Aydın ve Akansel, 2013). Bu durum, hemşirelik eğitiminde hemşirelik süreci öğretiminin önemini vurgular niteliktedir. Araştırmamızda, Psikiyatri hemşireliği uygulaması dersi kapsamında, psikiyatri dışı kliniklerde öğrencilerin belirledikleri tanıların, diğer uygulama dersleri ile benzerlik göstermesi, öğrencilerin KLP hemşireliği bilgisinin

beceriye dönüştürülmesinde yetersizlik yaşadığını düşündürmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak, psikiyatri hemşireliği uygulaması kapsamında genel kliniklerde bakım verdikleri hastaların sıklıkla fizyolojik sorunlarına yönelik hemşirelik tanısı belirlemelerine rağmen hastaları psiko-sosyal açıdan değerlendiren ve tanı saptayan öğrencilerin olması, konsültasyon ve liyezon psikiyatri hemşireliği uygulamasının öğrenim hedeflerini karşılayan öğrencilerin olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin bakım verdikleri hastayı bütüncül değerlendirmelerinin ve bunu bakım planına yansıtılmalarının önemini, tüm uygulamalı derslerde vurgulanması gerektiği düşünülmektedir. Hemşirelik eğitiminin ilk yılında itibaren hemşirelik sürecinin, klinik ortamda NANDA tanıları kullanılarak vaka çalışmalarıyla somutlaştırılması önerilmektedir. Psikiyatri hemşireliği derslerinde Psikososyal bakım konusuna yer verilmesi, vaka tartışmalarıyla desteklenmesi, genel kliniklerde psikiyatri hemşireliği dersi kapsamında yapılan uygulamalarda Psikiyatri Hemşireleri Derneği Konsültasyon Liyezon Psikiyatri Hemşireliği Komisyonu tarafından geliştirilen “Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Dersi Genel Kliniklerde Veri Toplama Formu”nun kullanılması önerilmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Öğrencilerin psikiyatri hemşireliği uygulamasına haftada bir gün çıktıkları için aynı hastaya bir günlük bakım vermeleri, öğrencilerin hastalardan veri toplamasını ve hemşirelik sürecinin sürekliliğini sınırlandırmıştır.

Teşekkür

Araştırma kapsamında dosyalarının incelenmesine izin veren tüm öğrencilerimize teşekkür ederiz.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee

Approval: Bir üniversitenin Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan 28.07.2022 tarihli ve 668 sayılı karar numarası ile onay alınmıştır. Araştırma verileri, öğrenci dosyalarındaki bakım planı kayıtlarının incelenmesiyle elde edilmiştir. Çalışmada öğrenci isimleri ve hasta isimleri kullanılmamıştır. Öğrencilere çalışma hakkında bilgi verilmiş ve sözlü onamları alınmıştır.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: EDK; Tasarım: EDK, PT; Danışmanlık: PT; Veri toplama

ve/veya veri işleme: EDK; Analiz ve/veya yorum: EDK, PT; Kaynak tarama: EDK, PT; Makalenin yazımı: EDK., PT; Eleştirel inceleme: EDK, PT.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Bu araştırma için finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Öğrencilerin psikiyatri hemşireliği dersi kapsamında genel kliniklerde hastaya bakım verirken belirledikleri hemşirelik tanılarının saptanması biyo-psiko-sosyal bakımda öğrencilerin tanı koymakta zorlandıkları alanları belirlemek açısından önemlidir.
- Artan öğrenci sayısı ve özellikle psikiyatri hemşireliği dersi uygulaması için uygulama alanı yetersizliği düşünüldüğünde genel kliniklerde yapılan psikiyatri hemşireliği uygulamasında öğrencilerin psikososyal tanılama ve değerlendirme becerilerinin belirlenmesi önemlidir.
- Araştırma sonuçların psikiyatri hemşireliği dersi ve KLP uygulamaları için yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Akdemir N, Bostanoğlu H, Yurtsever S, Kutlutürkan S, Kapucu S, Canlı Özer Z. (2011). Yatağa bağımlı hastaların evde yaşadıkları sağlık sorunlarına yönelik evde bakım hizmet gereksinimleri. *Dicle Tıp Dergisi*, 38(1), 57- 65.
- Aydın N, Akansel N. (2013). Determination of accuracy of nursing diagnoses used by nursing students in their nursing care plans. *International Journal of Caring Sciences*, 6, 252-257.
- Aydın N, Yılmaz ÜD. (2022). Klinik uygulamadaki öğrencilerin ortopedi hastalarında belirledikleri hemşirelik tanılarının incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11, 257-263.
- Bağrıaçık E, Bostanoğlu H. (2022). Determination of nurses' perceptions of nursing diagnoses. *Cyprus Journal of Medical Sciences*, 7, 559-564.
- Basit G. (2020). Bakımın rehberi:hemşirelik süreci. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2:77-90.
- Bırol, L. (2002). Hemşirelik süreci, hemşirelik bakımında sistematik yaklaşım (5. baskı). Etki Matbaacılık.
- Bölükbaş N, Irmak B, Bulut G, Özdemir DA, Bayrak HY. (2020). Öğrencilerin cerrahi hastalıkları hemşireliği yaz stajı dosyalarında belirledikleri hemşirelik tanılar ve girişimlerinin değerlendirilmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 1-9.
- Briskman I, Bar G, Boaz M, Shargorodsky M. (2012). Impact of co-morbid mental illness on the diagnosis and management of patients hospitalized for medical conditions in a general hospital. *International Journal of Psychiatry in Medicine*, 43(4), 339-348.
- Dalcalı BK. (2021). Hemşirelik intörn öğrencilerinin hemşirelik sürecini uygulama sırasında yaşadıkları sorunların belirlenmesi. *Health Academy Kastamonu*, 6, 92-106.
- Doenges ME, Moorhouse MF, Murr AC. (2019) Nursing care plans guidelines for individualizing client care across the life span. *The Nursing Process: Planning Care Using Critical Thinking*. F.A. Davis Company.
- Efil S. (2020). İç Hastalıkları hemşireliği dersi klinik uygulamasında öğrencilerin hazırladıkları bakım planlarının incelenmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12, 398-414.
- Erdemir F, Türk G. (2021). Hemşirelik tanıları el kitabı. İstanbul Tıp Kitabevleri Ltd Şti.
- Erden S, Deniz S, Arslan S, Yurtseven Ş. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin cerrahi hastalıkları hemşireliği dersi uygulamalarında hemşirelik tanılarını belirleme düzeylerinin incelenmesi. *Van Tıp Dergisi*, 25, 108-112.
- Gordon, M. (2004). Diagnostic categories grouped by functional health pattern. *Hemşirelik Sınıflama Sistemleri Sempozyumu Kitabı*, 1-7.
- Güner P, Terakye G. (2000). Hemşirelik yüksekokulları son sınıf öğrencilerinin hemşirelik tanılarını belirleyebilme düzeyleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 4, 9-15.
- Hong H, Park H, Park J. (2015). Usage patterns of nursing diagnoses among student nurses in psychiatric unit : relation with NANDA and SNOMED CT. *Journal of Korean Academy of Psychiatric Mental Health Nursing*, 24, 1-11.
- Karadakovan A, Yeşilbalkan ÖU. (2004). Öğrencilerin nörolojik hastalarda saptadıkları nanda hemşirelik tanılarının incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu*, 7, 1-7.
- Keski Ç, Karadağ A. (2010). Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin hemşirelik süreci hakkındaki bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 1, 41-52.
- Keskin AY, Tunç Tuna P, Molu B, Tuna Hİ. (2021). Hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin verilen vaka ile ilgili hemşirelik tanılarını belirleyebilme becerileri ve etkileyen faktörler. *Hastane Öncesi Dergisi*, 6, 69-82.
- Kocaman N. (2005). Konsültasyon liyezon psikiyatrisi hemşireliği ve rolü nedir? *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8, 107-118.
- Kocaman N. (2006). Konsültasyon liyezon psikiyatrisi hemşireliği ve genel hastanede psikososyal bakım. *Türkiye Klinikleri Journal of Internal Medical Sciences*, 2, 97-107.
- Leslie J. (2018). Employment of the nursing process to facilitate recovery from surgery: a case study. *The Online Journal of Issues in Nursing*, 23(2),1.
- Olğun S, Türk G. (2022). Uzaktan eğitim sürecinde intörn öğrencilerin hemşirelik tanılarını kullanma durumları. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6, 91-97.

- Özer FG, Kuzu N. (2006). Öğrencilerin bakım planlarında hemşirelik süreci ve nanda tanımlarını kullanma durumları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 22, 69–80.
- Sabancıoğulları S, Ata E, Kelleci M, Doğan S. (2011). Bir Psikiyatri kliniğinde hemşireler tarafından yapılan hasta bakım planlarının fonksiyonel sağlık örüntüleri modeli ve NANDA tanımlarına göre değerlendirilmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2, 117–122.
- Stein B, Müller MM, Meyer LK, Söllner W. (2019). Psychiatric and psychosomatic consultationliaison services in general hospitals: a systematic review and meta-analysis of effects on symptoms of depression and anxiety. *Psychoterapy and Psychosomatics*, 1–11. <https://doi.org/DOI: 10.1159/000503177>
- Taşdemir G, Kızılkaya M. (2013). Sağlık yüksekokulu son sınıf öğrencilerin ruh sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersi klinik uygulamasında NANDA hemşirelik tanımlarının incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10, 246–257.
- Uysal N, Gürol Arslan G, Yılmaz İ, Alp FY. (2016). Hemşirelik ikinci sınıf öğrencilerinin bakım planlarındaki hemşirelik tanımları ve verilerin analizi. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2, 139–143.
- Wu Q, Kling JM. (2016). Depression and the Risk of Myocardial Infarction and Coronary Death: A Meta-Analysis of Prospective Cohort Studies. *Medicine (Baltimore)*. 95(6):e2815.
- Yıldırım S, Şimşek E, Geridönmez K, Basma Ş, Vurak Ü. (2019). Hemşirelerin konsültasyon liyezon psikiyatrisi hemşireliği hakkındaki bilgi ve uygulamalarının incelenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 10, 96–102. <https://doi.org/10.14744/phd.2019.21548>